

INFLUENȚA MIJLOACELOR DE SOCIALIZARE ÎN MASĂ/ONLINE ASUPRA ALEGERILOR PARLAMENTARE DIN REPUBLICA MOLDOVA DIN 28 SEPTEMBRIE 2025 ¹

THE INFLUENCE OF MASS AND ONLINE SOCIALIZATION MEDIA ON
THE PARLIAMENTARY ELECTIONS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA
OF 28 SEPTEMBER 2025

Andrei SMOCHINĂ, *doctor habilitat în drept, profesor universitar*
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova
E-mail : studii_juridice@yahoo.com
ORCID ID: 0009-0007-1740-5070

Ion CEBANU, *doctor în drept*
Profesor IP CEEF
E-mail: avocat.ion.cebanu@gmail.com

CZU: 342.53: 070(478)''2025''
<https://doi.org/10.53783/snierm2025.02>

Rezumat. Această lucrare încearcă să examineze modalitățile prin care platformele de socializare și mediul informațional online au influențat desfășurarea, percepția și integritatea alegerilor parlamentare din Republica Moldova din 28 septembrie 2025. Analiza îmbină o abordare normativă cu observații empirice preluate din rapoarte de monitorizare internațională, studii asupra fenomenului „echo chamber” și analiza cadrului legislativ național și european. Se identifică principalii vectori de influență precum dezinformare coordonată, utilizare a publicității politice țargetate, operațiuni de tip „cyber” și amplificarea polarizării prin algoritmi.

Cuvinte cheie: campanie electorală, dezinformare, fenomenul „camerei de ecou”, alegeri, mecanisme de influență, răspundere.

Abstract. The article examines the ways in which social media platforms and the on-line information environment have influenced the conduct, perception, and integrity of the parliamentary elections in the Republic of Moldova on September 28, 2025. The analysis combines a normative approach with empirical observations drawn from international moni-

¹Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 *Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice*, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

toring reports, studies on the “echo chamber” phenomenon, and an analysis of the national and European legislative framework. The main vectors of influence are identified, such as coordinated disinformation, the use of targeted political advertising, cyber operations, and the amplification of polarization through algorithms.

Keywords: *electoral campaign, disinformation, the ‘echo chamber’ phenomenon, elections, influence mechanisms, accountability.*

Introducere

Tema de cercetare este integrată în subprogramul: „Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice” de la Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. Lucrarea începe cu o analiza a forțelor majore de cercetare propuse în care vom constata că mediul online a devenit parte integrantă a societății contemporane, oamenii petrec din ce în ce mai mult timp pe internet, mediul online având un impact semnificativ asupra opiniei publice și a modului în care aceasta este formată și propagată. Acest fapt deschide posibilitatea apariției manipulării și a anihilării gândirii critice a indivizilor. Apare întrebarea ce ar trebui să facem în privința dezinformării?

În ultimele decenii filosofi contemporani vorbesc chiar de o identitate digitală care a pătruns în mintea oamenilor și în deosebi reprezintă o parte esențială a existenței noastre contemporane, modelată de interacțiunile din spațiul virtual și influențată de platformele de socializare. În acest mediu, individul își construiește și reinterpretează constant sinele, navigând printre oportunitățile și constrângerile oferite de tehnologie. Identitatea nu mai este fixă, ci un construct fluid, în continuă schimbare, ce reflectă complexitatea relațiilor dintre realitate și virtualitate.²

De asemenea s-a dovedit că o lume întreagă este atașată profund de mediul online are tot dreptul și chiar necesitatea unor dezbateri în ce privește impactul rețelelor de socializare asupra unor instituții politico-juridice precum procesul electoral.

Astfel, Republica Moldova la 28 septembrie 2025 a desfășurat alegeri parlamentare ordinare, într-un context puternic geopoliticizat de războiul de expansiune declanșat de Federația Rusă în Ucraina și într-o arhitectură informațională profund mediatizată online. Evenimentul a fost remarcat de prestigioase instituții media internaționale ca fiind marcat nu doar de rezultatul politic, dar și de o serie de manifestări ale „războiului informațional”: campanii dezinformative, atacuri cibernetice și amplificarea mesajelor polarizante pe platformele sociale. Aceste fenomene au ridicat cu claritate probleme juridice, administrative și etice legate de modul în care regulile democratice tradiționale trebuie adaptate la ecosistemul digital.³

Pornind de la cele constatate mai sus, **obiectivul** acestui studiu este să identifice și să analizeze mecanismele prin care mediul online a influențat comportamentul

² Arina Antoci, *Identitate Digitală: O Călătorie În Lumea Virtuală* p. 92-93

³ Financial Times. Pro-EU party wins Moldova's parliamentary election. 2025. (Financial Times)

electoral și integritatea procesului electoral și să formuleze recomandări normative. Vom veni cu precizări la ce anume ar fi trebuit să fim atenți?

Metodologia constă în sinteza rapoartelor de monitorizare (OSCE/ODIHR, misiuni internaționale), analizarea actelor normative relevante, precum și integrarea concluziilor din literatura profesională privind fenomenul echo-chamber și dezinformarea în realitatea Republicii Moldova.

Desigur, vom remarca că alegerile parlamentare din 2025 au fost organizate în baza noului Cod electoral adoptat în 2022, care a adus modificări procedurale importante privind administrarea alegerilor, finanțarea campaniilor și conține prevederi pentru mass-media. Codul include deasemenea norme privind publicitatea electorală, transparența finanțării și sancțiuni pentru unele fapte de natură electorală. Cu toate acestea, reglementarea concretă a comunicării politice în mediul online rămâne parțial neclară și depinde adesea de transpunerea la nivel de hotărâri și ghiduri administrative concide Fundația Internațională Pentru Sisteme Electorale (IFES).⁴

Pe parcursul anului 2025 au existat inițiative legislative precum Proiectul de lege din 29.05.2025 pentru modificarea Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr.174/2018 care aduce schimbări ce țin de reglementarea platformelor de partajare a materialelor video (PPMV); stabilirea jurisdicției furnizorilor de servicii media audiovizuale; protejarea minorilor de conținuturile dăunătoare, atât în audiovizualul liniar, cât și pe PPMV; sporirea protecției surselor jurnalistice; modificarea regimului sancționator prin introducerea sancțiunilor progresive: de la avertismente, la retragerea licenței.

Asta înseamnă că prin PPMV se înțeleg servicii online care oferă publicului larg posibilitatea de a accesa videoclipuri – fie produse de profesioniști, fie generate de utilizatori. Proiectul de lege adoptat propune noi definiții pentru conceptele de furnizor de PPMV, material video generat de utilizator și serviciu de PPMV, noile definiții sunt preluate din Directiva UE 2010/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 martie 2010 privind coordonarea anumitor dispoziții stabilite prin acte cu putere de lege sau acte administrative în cadrul statelor membre cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale (Directiva serviciilor mass-media audiovizuale)⁵ Documentul mai preia din Regulamentul (UE) 2022/2065 al Parlamentului European și al Consiliului din 19 octombrie 2022 privind o piață unică pentru serviciile digitale și de modificare a Directivei 2000/31/CE (Regulamentul privind serviciile digitale) conceptul de notficator de încredere (trusted flagger), fiind vorba despre persoane care dețin competențe specifice în detectarea, identificarea și notificarea conținuturilor periculoase.

⁴ IFES. Elections in the Republic of Moldova: 2025 Parliamentary Election — Election Snapshot. 2025.(ifes.org)

⁵ TEXT consolidat: 32010L0013 — RO — 08.02.2025

Notificările din partea acestor persoane fizice și/sau juridice ar trebui să fie tratate cu prioritate de către platformele de partajare a materialelor video.⁶ Organisme internaționale precum Comisia de la Veneția a Consiliului European au oferit opinii de specialitate asupra proiectelor legislative, subliniind provocările legate de libertatea de exprimare *versus* necesitatea de a contracara dezinformarea subliniind că: „recomandă revizuirea definițiilor „media” și „jurnalist” pentru a include jurnaliștii cetățeni, bloggerii sau colaboratorii ocazionali, care sunt recunoscuți în cadrul dreptului internațional al drepturilor omului ca merită protecție atunci când își desfășoară funcțiile jurnalistice. În plus, atribuțiile Consiliului Audiovizualului privind dezinformarea și calitatea informațiilor ar trebui să fie clar definite pentru a asigura predictibilitatea juridică, a preveni discreția excesivă și a proteja libertatea de exprimare prin evitarea efectelor de descurajare”.⁷

Aceste discuții nu se încheie cu soluții simple, ci își propun să dea claritate cu privire la dilema dintre standardele de libertate a exprimării și necesitatea unor mecanisme eficiente de protecție a procesului electoral.

În literatura de specialitate și în rapoartele de monitorizare se distinge o serie de instrumente și mecanisme prin care instituțiile media afectează alegerile, astfel pot fi remarcate câteva forme de influență:

1. Dezinformarea și influența externă

Prin urmare, dezinformarea coordonată, deseori cu origine sau sprijin transfrontalier, a fost documentată ca vector major de afectare a climatului electoral. Campanii automate (botneturi), conturi false, pagini și grupuri dedicate răspândirii dezinformării au urmărit atât subminarea încrederii în instituții, cât și mobilizarea/demobilizarea unor segmente de electorat. Rapoartele misiunilor de observare au remarcat prezența unor astfel de operațiuni, inclusiv atacuri cibernetice și falsuri menite să erodeze încrederea în procesul electoral.⁸ Cu alte cuvinte a fost pusă o presiune fără precedent asupra comportamentului corpului electoral.

2. Microtargetingul politic și publicitatea politică online

Platformele permit campanii extrem de segmentate, care exploatează date despre utilizatori pentru a transmite mesaje adaptate psihografiei și comportamentului electoral. Acest lucru ridică probleme de transparență a finanțării și responsabilitate juridică: cine răspunde pentru conținut sponsorizat care conține dezinformare sau

⁶ Regulament - 2022/2065 - EN - EUR-Lex

⁷ Republic of Moldova - Opinion on the legislative reforms on mass media regulation: the draft law on mass media, the draft law amending the audiovisual media services code, and the draft law amending the law on advertising - Venice Commission of the Council of Europe

⁸ OSCE/ODIHR. Election Observation Mission — Republic of Moldova: Parliamentary Elections, 28 September 2025 — Statement of Preliminary Findings and Conclusions. 2025. OSCE

apeluri la încălcarea legii? Regimul publicității politice online este adesea mai puțin reglementat și mai greu de monitorizat decât media tradițională.⁹

3. Efectul algoritmic și „echo chambers”

Algoritmii platformelor favorizează conținutul care generează angajament, ceea ce tinde să amplifice mesaje polarizante și să creeze „bule informaționale” (echo chambers). În Moldova, studiile privind fenomenul nominalizat arată că aceste dinamici pot întări identitățile politice și accentua polarizarea, reducând expunerea la informații diverse și la verificări factuale. Acest mecanism nu este doar tehnic, ci are implicații juridice: subminează idealul unui electorat informat și complică aplicarea normelor privind publicitatea echitabilă și accesul la informații.¹⁰

Desfășurarea votului la secțiile de votare a avut loc într-un context tensionat: acuzații de influență externă, incidente cibernetice și campanii agresive de dezinformare. Aceste elemente au fost evidențiate constant în presa internațională și în rapoartele de monitorizare.¹¹

Misiunea OSCE/ODIHR au descris alegerile ca „competitive” dar marcate de amenințări hibride: infiltrări informaționale, finanțare ilicită, atacuri cibernetice și campanii organizate de dezinformare fiind destul de stresante pentru societate care au vizat în mod direct instituțiile electorale și liderii politici. Rapoartele au pus accent pe modul în care aceste tactici au încercat să erodeze încrederea publică și să influențeze comportamentul de vot.¹²

Vom remarca că în viziunea noastră orice intervenție juridică în spațiul informațional trebuie calibrată astfel încât să respecte libertatea de exprimare. Măsurile contra dezinformării trebuie să fie proporționale, previzibile și supuse controlului juridic. Potențialele soluții trebuie să ocrotească principiul fundamental de participare la alegeri **liber și benevol**, nimeni nu este în drept să exercite presiuni asupra alegătorului cu scopul de a-l sili să participe sau să nu participe la alegeri, precum și asupra exprimării de către acesta a **liberei sale voințe**.¹³ Prin voința liberă, înțelegem independența alegătorului de influențele externe și de așteptările altora, deciziile acestuia reprezentând alegeri personale fără constrângeri exterioare, fiind responsabili pentru propriile alegeri.

⁹ IFES. Elections in the Republic of Moldova: 2025 Parliamentary Election — Election Snapshot. 2025. ifes.org

¹⁰ UNDP Moldova. Echo-chambers in Moldova — Policy Paper. (analiză privind fenomenul echo chamber și impactul asupra alegerilor) 2022–2025. UNDP Acquia Files

¹¹ Financial Times. Pro-EU party wins Moldova's parliamentary election. 2025. Financial Times

¹² OSCE (short-term observers). Preliminary statements and observer reports on the 2025 parliamentary elections. 2025. OSCE

¹³ Codul Electoral al Republicii Moldova nr.325 din 08.12.2022. Monitorul Oficial nr. 426-427 art. 770, publicat la 23-12-2022, art 2

Înțelegem că, libertatea de exprimare nu este absolută: discursul care incită la ură, diseminarea de informații false care pun în pericol integritatea procesului electoral sau încălcă alte drepturi poate fi reglementat, după cum este prevăzut și în art.(70) al Codului Electoral unde la al. (2) prevede: „exercițiul acestui drept poate fi supus unor formalități, condiții, restricții sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, ocrotirea sănătății sau protecția moralei, protecția reputației, apărarea drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”¹⁴, însă echilibrul este dificil de realizat în practică deoarece după cum am arătat mai sus mediul online asigurat de progresul tehnologic oferă un câmp de manevră vast pentru diferiți subiecți naționali și externi în a interveni în procesul electoral și a influența rezultatul alegerilor.

Vom mai remarca aici că odată cu apariția mediului virtual alegerile nu mai pot fi privite ca o chestiune internă a unui stat. ele capătă o valență de responsabilitate internațională cel puțin pentru statele care garantează statul de drept. Acest fapt nu este dictat doar de apariția rețelelor de socializare dar și de fenomenul globalizării.

În practică, problematica responsabilității pentru conținutul publicat online este împărțit între platforme, utilizatori care pot fi actori politici și autorități de reglementare. În acest sens o problemă juridică esențială este definirea limitelor răspunderii platformelor, precum și stabilirea unui cadru transparent de audit pentru publicitatea politică online și pentru finanțarea campaniilor digitale. Lipsa unor obligații clare de transparență (de ex. registre de publicitate politică online) facilitează dezinformarea.

Constatăm că normele electorale existente permit sancțiuni pentru fraude, finanțare ilegală și încălcări directe ale legislației electorale. Totuși, aplicarea acestor norme la fapte comise în mediul digital (ca de ex. bot-networking, amplificare automată, operare din străinătate) întâmpină dificultăți tehnice și jurisdicționale cu toate că statul își îmbunătățește în mod constant normele electorale. Sunt necesare proceduri de cooperare internațională și competențe tehnice în instituțiile care au drept obiectiv administrarea alegerilor precum Comisia Electorală Centrală.¹⁵

Și astăzi vom remarca pericolul ascuns al influenței online asupra procesului electoral dar nu numai, acesta rezidă în situația când mediul informațional este saturat de mesaje contradictorii și false, încrederea în instituții este erodată, ceea ce complică funcționarea mecanismelor democratice: acceptarea rezultatelor, participarea civică, în fond putem asista la delegitimarea unui proces întreg. Totuși, acest lucru ridică probleme de coeziune socială și de punere în aplicare a deciziilor adoptate de autorități.

¹⁴ Ibidem, art. 70

¹⁵ OSCE/ODIHR. Election Observation Mission — Republic of Moldova: Parliamentary Elections, 28 September 2025 — Statement of Preliminary Findings and Conclusions. 2025. OSCE

În stadiul actual al cunoașterii, poate fi menționat un aspect important în contextul oricăror tipuri de alegeri organizate în Republica Moldova după obținerea independenței (inclusiv cele din 28 septembrie 2025) este că acestea au fost organizate fără ca statul nou creat să fi adoptat un mecanism de lustrare ca o măsură de protecție a noii ordini democratice, bazată pe principiul incompatibilității morale dintre servirea unui regim totalitar și exercitarea ulterioară a unor funcții publice în statul de drept. În acest context vom remarca definiția oferită de Consiliul Europei în ce privește lustrarea (Rezoluția 1096/1996), ea reprezentând „un proces prin care statul democratic adoptă măsuri legale pentru a exclude din funcțiile publice persoanele care au colaborat activ cu regimul totalitar” totodată rezoluția menționează că: „a reînființa un stat civilizată și liberal sub domnia legii pe această bază este dificil - de aceea vechile structuri și tipare de gândire trebuie demontate și depășite.”¹⁶

Fondul acestei debateri este că lustrarea trebuie privită în concepția noastră nu ca o pedeapsă, ci o măsură de protecție a noii ordini democratice. Aceasta trebuie să se bazeze pe principiul incompatibilității morale dintre servirea unui regim totalitar și exercitarea ulterioară a unor funcții publice în statul de drept. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în cauze precum *Matyjek c. Poloniei* (2007) sau *Sidabras și Džiautas c. Lituaniei* (2004), a subliniat că măsurile de lustrare sunt legitime doar dacă sunt proporționale, limitate în timp și nu transformă răspunderea morală în sancțiune penală.¹⁷ E greu să te aștepti ca societatea să conștientizeze pe deplin consecințele lustrării. Și totuși aceasta clarificare este necesară pentru constituirea unei societăți atașate valorilor statului de drept, iar în contextul noilor tehnologii acest mecanism poate oferi posibilitatea instituirii și funcționării principiului Checks and Balances. Având în vedere că Republica Moldova, aflată între moștenirea sovietică și aspirațiile europene, a evitat până în prezent un asemenea mecanism precum și absența unui cadru de lustrare a permis menținerea unei **continuități instituționale și culturale** cu perioada sovietică, manifestată prin birocrație, corupție și deficit de încredere publică, toate aceste realități în contextul dezvoltării mijloacelor de socializare online fac posibilă apariția unor vulnerabilități în ce privește procesul de alegeri în spiritul paricipării libere și benevole în care alegătorul își formează opinia exprimată prin vot în mod independent de factori extern.

După îndelungată chibzuință, propunem următoarele **direcții de acțiune pentru a depăși mai multe obstacole în organizarea scrutinelor electorale:**

- Introducerea unui registru public obligatoriu pentru toate campaniile politice plătite online (informații despre sponsor, sumă, audiență țintă).

¹⁶ Consiliul Europei, *Rezoluția 1096 (1996) privind măsurile de desființare a moștenirii fostelor regimuri totalitare comuniste.*

¹⁷ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Cauzele Sidabras și Džiautas c. Lituaniei* (2004), *Matyjek c. Poloniei* (2007)

- Mecanism de cooperare cu platformele digitale și cu parteneri internaționali pentru răspuns rapid și transparent la diferite incidente.
- Programe naționale de alfabetizare media și digitală pentru public (prioritar pentru segmente vulnerabile).
- Mecanisme juridice pentru a viza cazuri clare de dezinformare care induc în eroare massă cu privire la proceduri de vot sau integritatea urnelor, păstrând, totodată, protecția libertății de exprimare.

Din acest punct de vedere, considerăm că principalele concluzii mai dificile de ordin teoretic și practic, cu rezonanțe deosebite în actualitate, sunt *următoarele*:

- Reglementarea juridică a mediului online inclusiv sub aspect electoral comportă un risc de atentare la libertatea de exprimare care poate afecta însuși statul de drept.
- Vom remarca că alegerile în statele cu regimuri democratice se transformă dintr-o chestiune internă care ține de suveranitatea fiecărui popor a unui stat într-o chestiune internațională de care depinde comportamentul subiecților de drept internațional în relațiile publice.
- Alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 au demonstrat, din nou, că mediul online joacă un rol determinant în viața politică contemporană. În Republica Moldova, influența mijloacelor de socializare a fost resimțită la nivelul percepției publice, al securității informaționale și al funcționării instituțiilor democratice.
- Reglementarea normativă a mediului online poate să aibă câștig de cauză doar în statele unde funcționează principiul Checks and Balances.
- Declarând integrarea în Uniunea Europeană drept obiectiv strategic al Republicii Moldova și în scopul ajustării practicilor naționale la normele europene în domeniul electoral, juridic al societății civile, libertății expresiei și mass-mediei Republica Moldova trebuie să continue nestigherit să-și onoreze obligațiile și angajamentele asumate în promovarea identității europene a poporului Republicii Moldova și ireversibilitatea parcursului european al țării noastre, precum și a reformelor democratice și implementarea Programelor comune actuale ale Consiliului Europei și Comisiei Europene lansate pentru Republica Moldova.

Referințe bibliografice:

1. Financial Times. *Pro-EU party wins Moldova's parliamentary election*. 2025. Financial Times
2. OSCE/ODIHR. *Election Observation Mission — Republic of Moldova: Parliamentary Elections, 28 September 2025 — Statement of Preliminary Findings and Conclusions*. 2025. OSCE

3. OSCE (short-term observers). *Preliminary statements and observer reports on the 2025 parliamentary elections*. 2025. OSCE
4. IFES. *Elections in the Republic of Moldova: 2025 Parliamentary Election — Election Snapshot*. 2025. ifes.org
5. UNDP Moldova. *Echo-chambers in Moldova — Policy Paper*. (analiză privind fenomenul echo chamber și impactul asupra alegerilor) 2022–2025. UNDP Acquia Files
6. Venice Commission (Council of Europe). *Opinion CDL-REF(2025)024-e — Republic of Moldova: Draft law on mass media and amendments*. 2025. Venice Commission
7. IRI / alte misiuni internaționale. *Preliminary statements of the 2025 Moldova parliamentary elections*. 2025. International Republican Institute
8. Arina Antoci, *Identitate Digitală: O Călătorie În Lumea Virtuală* p. 92-93
9. Parlamentul Republicii Moldova - Detalii materiale
10. TEXT consolidat: 32010L0013 — RO — 08.02.2025
11. Regulament - 2022/2065 - EN - EUR-Lex
12. Republic of Moldova - Opinion on the legislative reforms on mass media regulation: the draft law on mass media, the draft law amending the audiovisual media services code, and the draft law amending the law on advertising - Venice Commission of the Council of Europe
13. Codul Electoral al Republicii Moldova, nr.325 din 08.12.2022. M.O. nr. 426-427 art. 770, publicat la 23-12-2022
14. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Cauzele Sidabras și Džiautas c. Lituaniei* (2004), *Matyjek c. Poloniei* (2007)
15. Consiliul European, *Rezoluția 1096 (1996) privind măsurile de desființare a moștenirii fostelor regimuri totalitare comuniste*
16. Constituția Republicii Moldova modificată și completată prin legea nr.244 din 20.10.24, Monitorul Oficial 457-458/05.11.24 art.633